

Date: 17th November-2024

**FAVQULODDA VAZIYATLARDA PROFILAKTIKA INSPEKTORLARI
AMALGA OSHIRISHI LOZIM BO‘LGAN ISHLAR VA BU BORADA
UCHRAYOTGAN MUAMMOLAR**

Yaxyoxo`jayev Jamshidbek Nurmuhammad o`g`li
O`zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi 313-guruh kursanti

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada favqulodda vaziyatlarda profilaktika inspektorlari amalga oshirishi lozim bo‘lgan ishlarning mazmun-mohiyati va uning huquqiy asoslari shuningdek, ushbu sohada uchrayotgan muammolar va uni oldini olish bo‘yicha amalga oshirilishi lozim bo‘lgan ishlar yoritib berilgan. Bundan tashqari ushbu ilmiy maqolada favqulodda vaziyatlarni oldini olish bo‘yicha xalqaro xorij tajribalari ham o‘rganilgan.

Annotation: This scientific article describes the content and legal basis of the work to be carried out by preventive inspectors in emergency situations, as well as the problems encountered in this field and the work to be done to prevent it. In addition, this scientific article examines international experiences of emergency prevention.

Hukumat qarori bilan «O‘zbekiston Respublikasida Favqulodda vaziyatlarning oldini olish va bunday vaziyatlarda harakat qilish davlat tizimi to‘g‘risida»gi nizom qabul qilindi. Nizomga ko‘ra, jumladan, quyidagilar favqulodda vaziyatlarning oldini olish va bunday vaziyatlarda harakat qilish davlat tizimining (FVDT) asosiy vazifalari hisoblanadi:

- respublikada ro‘y berishi mumkin bo‘lgan favqulodda vaziyatlarni prognoz qilish, ularning ijtimoiy-iqtisodiy oqibatlarini baholash;

- aholini va hududlarni favqulodda vaziyatlardan muhofaza qilish yuzasidan maqsadli va ilmiy-texnik dasturlarni hamda tadbirlarni rejalashtirish va amalga oshirish.

Prognoz qilingan yoki ro‘y bergan favqulodda vaziyatning ko‘lami va holatiga qarab FVDT muayyan hududda quyidagi rejimlardan birida faoliyat yuritadi:

- kundalik rejim – muayyan hududda, obektida favqulodda vaziyatlar ro‘y berishi xavfi mavjud bo‘lmaganda;

- yuqori tayyorgarlik rejimi – favqulodda vaziyatlar ro‘y berishi xavfi mavjud bo‘lganda;

- favqulodda vaziyat rejimi – favqulodda vaziyatlar ro‘y berganda va favqulodda vaziyatlar davrida.

FVDT faoliyatining yuqori tayyorgarlik va favqulodda vaziyat rejimlari ro‘y bergan favqulodda vaziyatning turiga qarab Vazirlar Mahkamasi, Qoraqalpog‘iston Respublikasi Vazirlar Kengashi, viloyatlar, Toshkent shahar, tumanlar va shaharlar hokimlarining, shuningdek tegishli obektlar rahbarlarining qarorlari bilan joriy etiladi.

Favqulodda vaziyat rejimida jabrlangan aholiga moddiy yordam ko‘rsatish, jismoniy va yuridik shaxslarga yetkazilgan zararni kompensatsiya qilish bo‘yicha tadbirlar amalga oshiriladi

Date: 17th November-2024

Hayotiy xavfsizlik kurslari odamlarni favqulodda vaziyatlarga samarali javob berish uchun zarur bo'lgan ko'nikma va bilimlar bilan jihozlashda hal qiluvchi ro'l o'ynaydi. Potentsial xavflar manzarasi rivojlanib borishi bilan ushbu kurslarda qo'llaniladigan usullarni takomillashtirish va takomillashtirish uchun doimiy ehtiyoj mavjud. Ushbu maqola mavjud adabiyotlarni o'rganadi, hayot xavfsizligini o'rgatish usullarining hozirgi holatini sinchkovlik bilan o'rganadi va odamlarni kutilmagan favqulodda vaziyatlarga yaxshiroq tayyorlash bo'yicha yutuqlarni taklif qiladi.

Mavjud adabiyotlarni sinchkovlik bilan tahlil qilish hayot xavfsizligini o'rgatishning amaldagi usullarining kuchli va zaif tomonlarini ochib beradi. An'anaviy yondashuvlar ko'pincha nazariy jihatlariga e'tibor qaratadi, amaliy dastur va Real stsenariylarni e'tiborsiz qoldiradi. Bundan tashqari, potentsial favqulodda vaziyatlarning o'zgaruvchan tabiati dinamik va moslashuvchan ta'lim tizimini talab qiladi. Adabiyot, shuningdek, yanada yaxlit yondashuv uchun texnologik yutuqlar va psixologik jihatlarni hayot xavfsizligi kurslariga kiritish muhimligini ta'kidlaydi.

Adabiyotda aniqlangan bo'shliqlarni bartaraf etish uchun ko'p qirrali yondashuv taklif etiladi. Bunga real simulyatsiyalarni birlashtirish, virtual haqiqat kabi rivojlanayotgan texnologiyalardan foydalanish va psixologik tayyorgarlikni ta'kidlash kiradi. Amaliy mashg'ulotlar turli xil favqulodda stsenariylarni taqlid qilish uchun ishlab chiqiladi, bu ishtirokchilar nafaqat bilimdon, balki samarali javoblarni ham bajarishga qodirligini ta'minlaydi. Tadqiqotda taklif etilayotgan yondashuv samaradorligini baholash uchun sifat va miqdoriy usullar qo'llaniladi.

Hayot xavfsizligi kursida favqulodda vaziyatlarning oldini olish va bartaraf etish usulini takomillashtirish nazariy bilim va amaliy ko'nikmalarni o'z ichiga olgan kompleks yondashuvni talab qiladi. Bunday kursning samaradorligini oshirish bo'yicha ba'zi takliflar:

Interfaol o'quv modullari:

-Haqiqiy hayotdagi favqulodda vaziyatlarni simulyatsiya qiladigan interaktiv va qiziqarli o'quv modullarini ishlab chiqish. Talabalarga amaliy tajriba berish uchun multimedia, virtual haqiqat yoki simulyatsiyalardan foydalaning.

-Talabalarga o'rgangan tushunchalarining amaliy natijalarini tushunishga yordam berish uchun amaliy tadqiqotlar va hayotiy misollarni qo'shing.

Amaliy mashg'ulotlar:

- Talabalar nazariy bilimlarni boshqariladigan muhitda qo'llashlari mumkin bo'lgan amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish. Bunga yong'in mashqlari, birinchi yordam mashg'ulotlari va boshqa simulyatsiyalar kiradi.

- Xavfsizlik uskunalariga kirishni ta'minlash va talabalarning ulardan foydalanish bilan tanishishini ta'minlash.

Favqulodda vaziyatlar tizimi bilan hamkorlik:

- Mehmon ma'ruzachilarni jalb qilish yoki qo'shma mashg'ulotlar o'tkazish uchun mahalliy favqulodda vaziyatlar tizimi bilan hamkorlik qilish. Bu talabalarga ushbu sohadagi mutaxassislar va favqulodda vaziyatlarda javob berish senariylari bilan tanishish imkonini beradi.

Date: 17th November-2024

- Turli favqulodda vaziyatlarda ishlatiladigan asbob-uskunalar va strategiyalarni namoyish qilish uchun favqulodda xizmat ko'rsatish ob'ektlariga dala tashriflarini tashkil qilish.

Texnologiyani qo'shing:

- Mobil ilovalar, onlayn platformalar yoki virtual haqiqat kabi texnologiyalarni o'rganishni kuchaytirish va o'quvchilarga virtual muhitda favqulodda vaziyatlarda javob berish tartib-qoidalarini bajarishga imkon berish.

- Favqulodda ma'lumotlar va yangilanishlarni tarqatish uchun ijtimoiy media yoki xabar almashish dasturlaridan foydalaning..

Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Gidrometeorologiya xizmati markazi, Katta va alohida muhim suv xo'jaligi ob'ektlarining texnik holatini hamda bexatar ishlashini nazorat qilish davlat inspeksiyasi, Kichik hajmli kemalar davlat inspeksiyasi, shuningdek, Fanlar akademiyasi Seysmologiya institutining Tezkor xabarlar xizmati O'zbekiston Favqulodda vaziyatlar vazirligi tizimiga o'tkazildi. Ushbu o'zgarishlar O'zbekiston Prezidentining 1 iyundagi «Favqulodda vaziyatlarning oldini olish va ularni bartaraf etish tizimi samaradorligini tubdan oshirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi farmonida ko'zda tutilgan.

Tinchlik va harbiy davrda tabiiy va texnogen xususiyatli favqulodda vaziyatlarning oldini olish va oqibatlarini bartaraf etish, gidrotexnik inshootlarning barqaror ishlashi, gidrometeorologik va seysmologik kuzatuvlar, kichik hajmdagi kemalardan bexatar foydalanish, suv havzalarida fuqarolarning hayoti va sog'lig'ini himoya qilish, favqulodda vaziyatlar yuzaga kelish xavfi va omillarini oldindan aniqlash, ular vujudga kelishini barvaqt profilaktika qilish va oldini olishni ta'minlash hamda boshqa vazifalar O'zbekiston Favqulodda vaziyatlar vazirligining yangi asosiy vazifalari etib belgilandi.

FVVda favqulodda vaziyatlar rivojlanish xavfi yuqori bo'lgan tumanlarda (shaharlarda) favqulodda vaziyatlar bo'yicha qo'shimcha bo'limlar va qutqaruv otryadlari tashkil etiladi.

Mazkur farmonga muvofiq, Favqulodda vaziyatlarning oldini olish va ularni bartaraf etish bo'yicha hukumat komissiyasi, shuningdek, Qoraqalpog'iston Respublikasi Vazirlar Kengashi, viloyatlar va Toshkent shahri, shuningdek, tuman shahar hokimliklari huzurida ham shunday hududiy komissiyalar tashkil etildi.

Ular vazifalari qatorida har yili favqulodda vaziyatlarning oldini olish samaradorligini oshirishga qaratilgan fuqaro muhofazasi (bahor mavsumida), aholini va hududlarni favqulodda vaziyatlardan muhofaza qilish (kuz mavsumida) oyligini tashkil etish va o'tkazish ham joy oldi. Komissiya mahalliy davlat hokimiyati organlari, davlat va xo'jalik boshqaruvi organlari, fuqarolar o'zini o'zi boshqarish organlarining avariya, halokat, tabiiy va boshqa ofatlar oqibatida jabrlangan fuqarolar, shuningdek, favqulodda vaziyatlarni bartaraf etishda ishtirok etgan shaxslarni ijtimoiy-iqtisodiy va huquqiy muhofaza qilib, tibbiy rehabilitatsiya qilish bo'yicha faoliyatini muvofiqlashtiradi.

Mazkur farmonda favqulodda vaziyatlarning oldini olish va oqibatlarini bartaraf etish tizimi samaradorligini oshirish, kadrlar salohiyatini mustahkamlash, zamonaviy axborot-

Date: 17th November-2024

kommunikatsiya texnologiyalari, ilm-fan va texnika yutuqlarini joriy etish, shuningdek, Favqulodda vaziyatlar vazirligining moddiy-texnik bazasini mustahkamlash ko'zda tutilgan kompleks chora-tadbirlar dasturi tasdiqlandi.

Farmoni amalga oshirish maqsadida O'zbekiston Prezidentining «O'zbekiston Respublikasi Favqulodda vaziyatlar vazirligi faoliyatini yanada takomillashtirish bo'yicha tashkiliy chora-tadbirlar to'g'risida"gi hamda «Aholi va hududlarni favqulodda vaziyatlardan himoya qilish sohasida mutaxassislar tayyorlash tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarorlari imzolandi.

Xulosa qilib aytganda, mazkur hujjatlarda ko'zda tutilgan tadbirlarning amalga oshirilishi favqulodda vaziyatlarni monitoring qilish va prognozlash borasidagi ishlarni sezilarli darajada yaxshilash va sifatini oshirish, gidrometeorologik va seysmik kuzatuvlar bo'yicha ishlarni tizimlashtirish, yirik gidrotexnik inshootlar va suv ob'ektlarida favqulodda vaziyatlar paydo bo'lish xavf-xatarlarini barvaqt aniqlash imkonini beradi.

